

Handläggare
Helena Bavrell Östblom
Jenny Oltner

Datum
2013-12-08

Diarienummer
KSN-2013-0507

Kommunstyrelsen

Ansvar för nedlagda deponier i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

att ge gatu- och samhällsmiljönämnden i uppdrag att i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden inventera Uppsala kommuns nedlagda deponier, samt

att tydliggöra att gatu- och samhällsmiljönämnden är ansvarig nämnd för nedlagda deponier i de fall kommunen bär ett ansvar enligt 2 kap. och 10 kap. miljöbalken.

Ärendet

I Uppsala kommun finns över 100 nedlagda deponier. Kommunen har dels ett ansvar för att undersöka och eventuellt åtgärda vissa av deponierna, dels tillsynsansvaret enligt miljöbalken. Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) har tillsynsansvaret.

MHN har, den 18 mars 2013, översänt en förfrågan till kommunstyrelsen att klargöra vilken nämnd som är ansvarig för att undersöka och åtgärda nedlagda kommunala deponier och som därmed ska vara adressat för ev. krav, **bilaga 1**.

MHN hade den 21 november 2012 förelagt gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN) att dels ta fram en provtagningsplan för en översiktlig miljöteknisk markundersökning för deponin Vaksala-Eke och Librobäck, dels att ta fram en tidplan för genomförande av inventering av alla nedlagda deponier i Uppsala kommun enligt den så kallade MIFO- fas 1 metodiken (Metod för Inventering av Förorenade Områden).

GSN överklagade beslutet den 26 februari 2013 till länsstyrelsen och menade att nämnden var fel adressat för föreläggandet. Nämnden åberopade kommunens reglemente, IVE:n och Uppsala Vatten och avfall AB:s (UVAB) bolagsordning och anförde i huvudsak att det följer av reglementet att GSN inte har något verksamhetsansvar för nedlagda deponier och att det

följer av IVE:n samt UVAB:s bolagsordning att bolaget svarar enligt 15 kap miljöbalken (MB) för de delar av avfallshantering som åvilar kommunen samt utgör kommunens kompetensresurs avseende avfallsverksamhet.

Länsstyrelsen har i beslut den 11 mars 2013 upphävt MHN:s beslut och återförvisat ärendet till nämnden mot bakgrund av att nämnden hemställt om återförvisning då nämnden vill ompröva ärendet. MHN har därefter skickat en förfrågan till kommunstyrelsen enligt ovan.

Som nämnts avsåg MHN:s föreläggande två huvuddelar; en miljöteknisk markundersökning för deponierna Vaksala-Eke och Librobäck samt en tidplan för genomförande av inventering (MIFO fas 1) av alla nedlagda deponier inom kommunen. Lagstödet för den första delen synes bl.a. varit 10 kap. MB som gäller reglerna om efterbehandlingsansvar av förorenade områden och den andra delen 15 kap. MB, jämte Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om innehållet i en kommunal avfallsplan (NFS 2006:6), 6 § om nedlagda deponier.

Den första delen av ärendet var riktat till GSN med utgångspunkt att kommunen har ett verksamhetsutövaransvar med stöd av bl.a. 10 kap. MB eftersom deponierna enligt äldre uppgifter varit i kommunal regi. Vid deponin på Vaksala-Eke påbörjades enligt MHN deponering kring år 1958 och var troligen i drift fram till år 1971. När det gäller deponin i Librobäck skedde deponering av bl.a. industriavfall mellan åren 1945-1957 varefter deponin övertäcktes.

Den andra delen av ärendet hade sin utgångspunkt i att kommunen har ett generellt ansvar att undersöka deponier och bedöma deras risker.

Mot denna bakgrund bör det tydliggöras att man skiljer mellan kommuners allmänna ansvar för avfallshantering enligt bl.a. 15 kap. MB och kommunens ansvar i egenskap av verksamhetsutövare enligt 10 kap. MB och därmed ansvar för undersökning och efterbehandling enligt reglerna i sistnämnda kapitel. **Bilaga 2**

Föredragning

Ansvarig nämnd inom kommunen

Adressaten för ett föreläggande om att utreda och bekosta efterbehandling med stöd av 10 kap. MB när en kommun varit verksamhetsutövare är kommunen som juridisk person. Den nämnd inom kommunen som kan anses som ansvarig verksamhetsutövare för de gamla deponierna finns av naturliga skäl inte längre kvar. Kommunens reglemente har ingen särskild reglering av vilken nämnd som ska ansvara för kostnader avseende undersökning och efterbehandling med stöd av 2 kap. och 10 kap. MB. I samband med att en stor del av kommunens uppgifter inom vatten- och avfallsområdet överlämnades till Uppsala Vatten och Avfall AB (UVAB) har, såvitt kan bedömas, inget särskilt reglerats i detta avseende.

Deponierna Vaksala-Eke och Librobäck omfattar ett flertal fastigheter. Enligt uppgift äger kommunen endast en mindre del av marken som berör Librobäck genom att den utgör gatumark. I övrigt är det andra fastighetsägare. I den mån adressaten kan vara kommunen i

egenskap av fastighetsägare enligt reglerna i 2 och 10 kap. MB r och detta bedöms skäligt av MHN, kan kommunstyrelsen (KS) som ägare av fastigheterna eller GSN, om den är förvaltare av den fasta egendomen som är aktuell, kunna komma ifråga. Det framgår dock inte av reglementet vilken av nämnderna som är behörig i detta avseende, så detta ansvar behöver tydliggöras.

Kommunens allmänna ansvar för nedlagda deponier

Deponier faller in under avfallshantering. Av reglementets 33 § framgår bl. a. att för de kommunala bolagen gäller, förutom bestämmelser i respektive bolagsordning, av kommunfullmäktige utfärdade direktiv. Enligt Uppsala kommun, Inriktning, Verksamhet, Ekonomi (IVE) 2013-2016 ska UVAB enligt 15 kap. MB svara för de delar av avfallshanteringen som åvilar kommunen. Av IVE:n framgår även att bolaget ska vara, kommunens kompetensresurs avseende avfallsverksamhet. Bolaget har därmed ett ansvar att ta fram förslag till avfallsplan som bl.a. ska innehålla en riskbedömning för de olägenheter för människors hälsa och miljö som föreligger för varje deponi, oavsett om de varit kommunala. Huruvida bolaget också ska vara ansvarig för att en inventering görs av Uppsala kommuns 115 idag kända nedlagda deponier enligt MIFO fas 1- metodiken är däremot inte självklart. Även GSN och MHN kan i olika delar anses kompetenta och ha nytta av att de nedlagda deponierna har inventerats.

För att nå en samsyn kring ansvaret om att dels 1) utreda och bekosta efterbehandling med stöd av 10 kap. MB när en kommun varit verksamhetsutövare, 2) inventera Uppsala kommuns nedlagda deponier enligt MIFO fas 1, har en samordnad tjänstemannaberedning genomförts mellan miljökontoret, kontoret för samhällsutveckling Uppsala Vatten och Avfall AB samt kommunledningskontoret

Då det är GSN som enligt reglementet är ansvarig för kommunens markförvaltning föreslås nämnden både ansvara för inventeringen av de nedlagda deponierna samt att ansvara för utredning och efterbehandling av de nedlagda deponier där kommunen varit verksamhetsutövare.

Arbetet att förbereda och planera för inventering av nedlagda deponier ska göras i samverkan med MHN. Därigenom säkerställs att en god kvalitet på inventeringen nås som kan tjäna till en effektiv tillsyn enligt nämndens ansvar.

UVAB håller på att arbeta fram en ny renhållningsordning som ska antas av kommunfullmäktige. Planen har varit föremål för samråd. Som en följd av detta ärende, diskussionen kring ansvar samt länsstyrelsens och MHN:s synpunkter i samrådet avseende avsnittet om nedlagda deponier i avfallsplanen, har bolaget i avfallsplanen tydliggjort att den negativa miljöpåverkan från nedlagda deponier ska minska, samt att samtliga idag kända 115 deponier ska vara inventerade senast 2018.

Ekonomiska konsekvenser

I kommunfullmäktiges beslut från december 2012 överfördes ansvaret för kommunens kvarvarande fastigheter till kommunstyrelsen och dess mark- och exploateringsutskott. I de

fall då ett föreläggande från MHN kommer till kommunen som fastighetsägare bör KS genom sin mark- och exploateringsverksamhet bära det ekonomiska ansvaret. Om ansvarsfrågan rör kommunen som tidigare verksamhetsutövare bör KS bära det ekonomiska ansvaret. I båda fallen bör dock GSN vara ansvarig nämnd att utföra förelagda åtgärden i enlighet med nämndens förvaltningsansvar.

En inventering av de 115 nedlagda deponierna i Uppsala kommun enligt MIFO fas 1, beräknas kosta ca 1.5 mkr. För att snabbt nå en fullgod inventering av samtliga deponier inom Uppsala kommun föreslås KS, GSN och UVAB dela på kostnaden med en tredjedel enligt resonemanget ovan.

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ulla Holmgren
Enhetschef

Åsa Nilsson Bjervner
Bitr. direktör, kontoret för samhällsutveckling

Anna Axelsson
Chef miljökontoret

Tommy Högström
VD Uppsala Vatten och Avfall AB



MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Handläggare
Ebba Tiberg
018-7274312

Datum
2013-03-18

Diarienummer
2012-002530-MI

UPPSALA KOMMUNSTYRELSE	
Ink.	2013 -03- 21
Diarienumr.	KSN-2013-0507
SO	Aktbil. 1

Kommunstyrelsen i
Uppsala kommun

Förfrågan om ansvar för nedlagda deponier i Uppsala kommun

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden överlämnar till kommunstyrelsen att avgöra vilken nämnd som är ansvarig för nedlagda kommunala deponier.

För att fullfölja omprövningen av ärendet är miljö- och hälsoskyddsnämnden tacksam om frågan kan behandlas skyndsamt och önskar också ett ungefärligt datum när slutligt svar kan förväntas.

För miljö- och hälsoskyddsnämnden

Urban Wästljung
ordförande

Ärendet

I Uppsala kommun finns över hundra nedlagda deponier. Deponierna har uppkommit under olika tidsperioder och har ett varierande innehåll. Kunskapen om deponierna är låg och behöver kompletteras. I vissa fall krävs det undersökningar för att ta reda på innehåll i deponin samt om den läcker och sprider föroreningar som kan innebära en risk för människors hälsa eller miljön.

Enligt avfallsförordningen har kommunen ett ansvar för inventering av samtliga nedlagda deponier samt ansvar för att utreda och åtgärda de kommunala deponierna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsynsansvar och ska granska utredningar och inventeringar.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelade 21 november 2012 gatu- och samhällsmiljönämnden att utreda och inventera nedlagda deponier i Uppsala kommun (bilaga 1). Gatu- och samhällsmiljönämnden överklagade beslutet den 8 januari 2013 utan att utveckla sin talan. Efter att muntligt ha hört gatu- och samhällsmiljönämndens skäl för överklagan har miljö- och hälsoskyddsnämnden bett att få ärendet återvisat för omprövning. Gatu- och samhällsmiljönämndens yttrande har nu erhållits och bifogas (bilaga 2).

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att det är angeläget att få till stånd undersökningar vid flera av dessa nedlagda deponier och överlämnar därmed till kommunstyrelsen att avgöra vilken kommunal nämnd som har ansvar för att inventera, utreda och vid behov åtgärda de nedlagda deponierna

I ärendet har samråd skett med avdelningschef Ann Wendel.

Bilagor

1. Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut den 21 november 2012: "Föreläggande om undersökning av två deponier samt framtagande av plan för MIFO-inventering av nedlagda deponier".
2. Gatu- och samhällsmiljönämndens överprövning (5 februari 2013) av miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande av två deponier samt framtagande av plan för MIFO-inventering av nedlagda deponier.



MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Handläggare
Camilla Ek
018-7274312

Datum
2012-11-21

Diarienummer
2012-002530-MI

Till miljö- och hälsoskyddsnämndens
sammanträde den 11 dec 2012

Uppsala kommun
Gatu- och samhällsmiljönämnden
753 75 Uppsala

Föreläggande om undersökning av två deponier samt framtagande av plan för MIFO-inventering av nedlagda deponier

Förslag till beslut:

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Uppsala kommun genom gatu- och samhällsmiljönämnden, orgnr. 212000-3005 att genomföra följande:

1. Ta fram förslag till provtagningsplan för en översiktlig miljöteknisk markundersökning för deponin Vaksala-Eke samt för deponin i Librobäck kallad Q-med. För omfattning och aktuella fastigheter, se karta bilaga 1.
2. Provtagningsplanen ska redovisas senast den **1 augusti 2013** och ska samrådask med miljökontoret innan undersökningen kan påbörjas. Den ska innehålla en karta med placering av provtagningspunkter, motivering av provtagningspunkter, redogörelse för vilka analyser som avses utföras samt en tidplan för undersökningarna. Provtagningsplanen ska i övrigt utföras enligt de anvisningar som anges i SGF's rapport "Fälthandbok Miljötekniska markundersökningar" rapportnummer 1:2004, kap 2.4.
3. Den översiktliga miljötekniska markundersökningen ska omfatta medierna grundvatten, mark samt även sediment vid Vaksala-Eke deponin. Utredningen ska syfta till att utreda deponins omfattning och om deponin är så förorenad att den kan innebära en risk för människors hälsa eller miljön. I undersökningen ska föroreningarnas spridning i yt- och djupled översiktligt avgränsas. Undersökningen bör i övrigt utföras enligt de anvisningar som finns i Naturvårdsverkets rapporter 4310 och 4311 (Vägledning för miljötekniska markundersökningar, del 1 och 2) och SGF's rapport "Fälthandbok Miljötekniska markundersökningar" rapportnummer 1:2004.

Enligt avfallsförordningen har kommunen ansvar för att inventera samtliga nedlagda deponier samt ansvar för att utreda och åtgärda de kommunala deponierna. Kommunen har också ett ansvar för registerhållning och inventering av nedlagda deponier, även där kommunen själv inte varit verksamhetsutövare. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsynsansvar och ska granska utredningar och inventeringar.

Mot bakgrund av reglementet för kommunstyrelsen och nämnderna i Uppsala kommun antaget av kommunfullmäktige 10-11 december 2011 bedömer miljö- och hälsoskyddsnämnden att det är gatu- och samhällsmiljönämnden som bär ansvarar för Uppsalas nedlagda deponier.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Uppsala kommun genom gatu- och samhällsmiljönämnden att genomföra markundersökningar vid två av de mest angelägna deponierna där farligt avfall har deponerats och att ta fram en plan för att genomföra MIFO-fas 1 inventeringar över alla nedlagda deponier i Uppsala kommun.

Bakgrund

I Uppsala kommun finns fler än hundra nedlagda deponier. De flesta deponierna uppkom före 1980-talet och deras innehåll är varierande. En del innehåller hushållsavfall eller industriavfall och sköttes av kommunen eller kommundelsnämnderna. Andra innehåller schaktmassor eller industriavfall och drevs i privat regi. Kunskapen om deponierna är i dagsläget låg. En översiktlig inventering genomfördes på 1990-talet men är inte komplett.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsyn över nedlagda deponier och har de senaste åren fått kännedom om deponier där kunskapsläget behöver förbättras genom undersökningar. Det finns också ett behov av att uppdatera den inventering av deponier som genomfördes på 1990-talet enligt en modern metodik, MIFO-metodiken.

Två av de deponier som miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer kunna innebära en allvarlig risk för människors hälsa eller miljön är den industrideponi som fanns i Vaksala-Eke och den som fanns i Librobäck. Båda dessa deponier har enligt äldre uppgifter drivits av kommunen och deponering av industriavfall har delvis skett.

Båda deponierna är gamla lertäkter som fyllts igen med avfall. Vid Vaksala-Eke deponin påbörjades deponering kring 1958 och var troligen i drift fram till 1971.

I deponin i Librobäck skedde deponering av bland annat industriavfall från 1945-1957 efter vilket deponin övertäcktes.

När det gäller nedlagda kommunala deponier ansvarar kommunerna för att undersöka dem och bedöma deras risker. Detta ska ingå i den kommunala avfallsplaneringen enligt Naturvårdsverkets föreskrift 2006:6. Det är i första hand den som deponerat avfallet som ska vidta åtgärder.

I 6 § Naturvårdsverkets föreskrift står följande om vad som ska stå i den kommunala avfallsplanen gällande nedlagda deponier:

I ärendet har samråd skett med miljöinspektör Alexandra Zamparas.

Bilagor:

Bilaga 1. Kartor över deponierna Vaksala-Eke och Librobäck

Bilaga 2. Prioriterade deponier

Kopia:

Uppsala kommuns industrihus, Seminariegatan 29 A, 752 28 Uppsala

HSB Uppsala ek förening, Box 1103, 751 41 Uppsala

Skanska mark och exploatering nya hem AB, Skanska nya hem, 169 83 Solna

Wessmans maskintransport AB, Envigsv. 4 B, 754 40 Uppsala

Sveafluor AB Seminarieg 25, 752 28 Uppsala

Andersson, Karl Emil Roine Vaksala-Eke 66, 755 94 Uppsala

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas. Överklagandet ska ställas till Länsstyrelsen i Uppsala län, men det ska sändas till **Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Uppsala kommun, 753 75 Uppsala.**

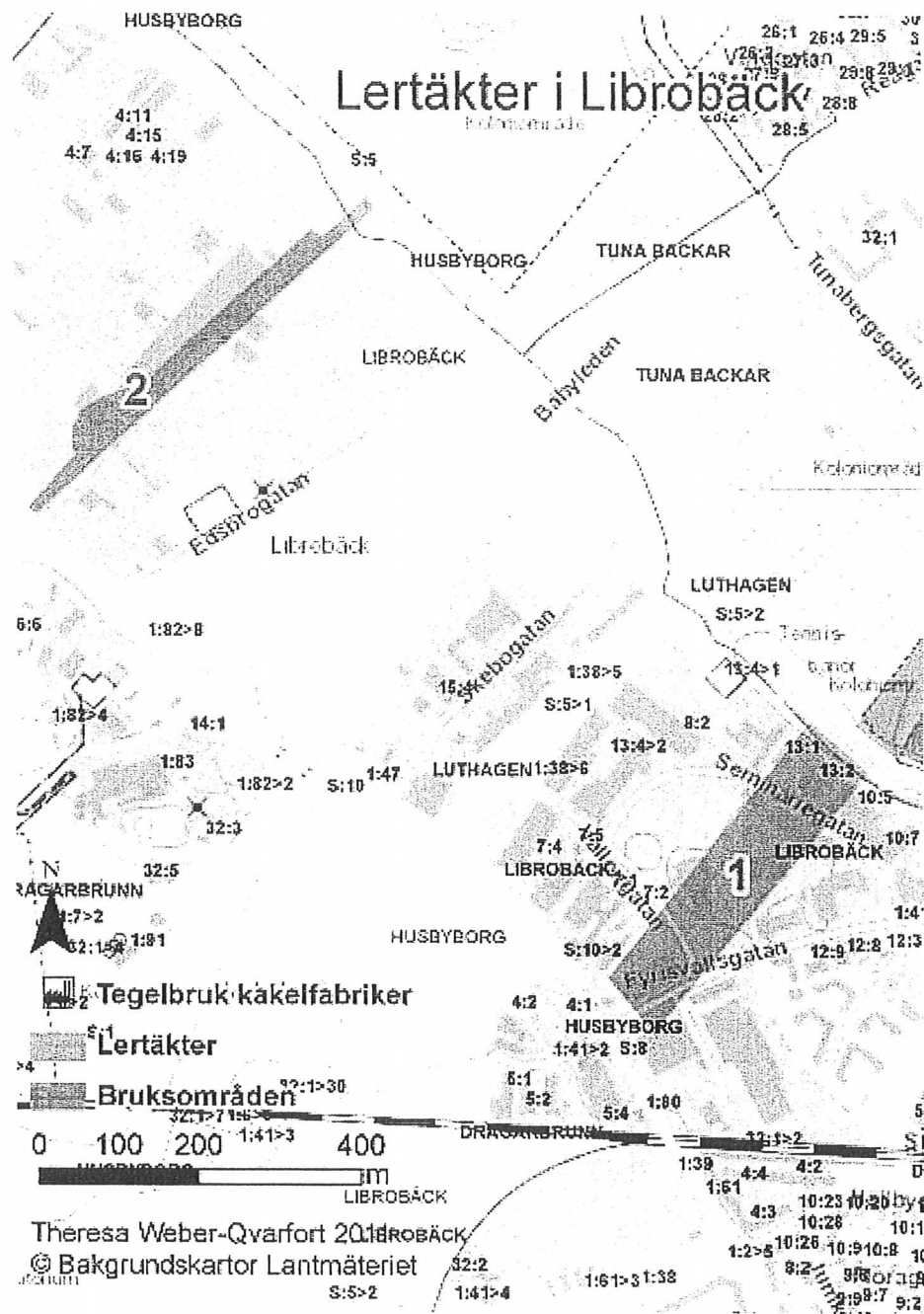
Ange vilket beslut som överklagas genom att ange diarienummer eller beskriv i korthet vad beslutet handlar om. Tala också om vilken ändring som önskas.

Överklagandet bör vara underskrivet med namnteckning. Namn, postadress samt personnummer på den som överklagar bör också anges.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden måste ha fått överklagandet inom **tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden sänder överklagandet vidare till länsstyrelsen för prövning, om nämnden själv inte omprövar beslutet på det sätt som begärts.

Bilaga 1b. Deponin vid Librobäck. Deponi 1 omfattas av föreläggandet. Fastigheterna Librobäck 7:3, 9:2, 14:1, 14:3, 13:1 och 13:2 berörs.



Handläggare
Elin Sandström

Datum
2013-02-05

Diarienummer
GSN-2012-1101



Länsstyrelsen i Uppsala län

Överprövning av miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande om undersökning av två deponier samt framtagande av plan för MIFO-inventering av nedlagda deponier

Yrkande

Gatu- och samhällsmiljönämnden yrkar att föreläggandet från den 11 december 2012 ska upphävas i sin helhet samt att ärendet ska återförvisas till miljö- och hälsoskyddsnämnden för vidare utredning.

Grunder för yrkandet

Gatu- och samhällsmiljönämnden i Uppsala kommun, GSN, anser att Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun har riktat sitt beslut om föreläggande av den 11 december 2012, § 124, mot fel adressat. Det överklagade beslutet bör därför upphävas i sin helhet och ärendet återförvisas till nämnden för vidare utredning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun har mot bakgrund av reglementet för kommunstyrelsen och nämnderna i Uppsala kommun bedömt att det är GSN som bär ansvar för Uppsalas nedlagda deponier. GSN delar inte denna uppfattning. GSN menar tvärtom att det saknas grund för att hävda att ansvaret för nedlagda deponier kan omfattas av nämndens reglemente. Det finns ingenting i uppräkningsarna under punkterna i reglementet som nämnden ansvarar för som hör till avfallsverksamhet.

Nedan följer utdrag ur reglementet:

24 § Gatu- och samhällsmiljönämnden ansvarar för

1. planering, utbyggnad och förvaltning av gator, torg, parkering, parker, hamn och farled, samt övrig allmän platsmark, gång- och cykelvägar och kommunala trafikanläggningar,
2. upplåtelse av allmän plats,

Beträffande deponin i Librobäck vill GSN samtidigt passa på att framhålla att deponeringen på den platsen pågick fram till 1958, dvs. att verksamheten upphörde före den 30 juni 1969. GSN menar därför i motsats till miljö- och hälsoskyddsnämnden att Uppsala kommun såsom verksamhetsutövare inte kan anses ha ett ansvar på den grunden att genomföra undersökningar vid deponin. Om ansvaret däremot ska ses utifrån ett fastighetsägarperspektiv kan ett visst ansvar uppkomma för GSN såsom förvaltare av kommunens allmänna platsmark enligt vad som följer av miljöbalken. Det är en fråga som i sådant fall behöver närmare utredas av miljö- och hälsoskyddsnämnden i och genom en utförlig ansvarsutredning.

Den andra delen av föreläggandet rör en tidplan för inventering av alla nedlagda deponier i Uppsala kommun.

Såsom miljö- och hälsoskyddsnämnden beskriver i bilagan till beslutsprotokollet ska kommunen i en avfallsplan ha en förteckning över deponier som inte längre tillförs avfall eller som inte längre används för detta ändamål. För varje sådan deponi ska en bedömning av risken för olägenheter för människors hälsa eller miljön redovisas. För de deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare ska planen även innehålla uppgifter om planerade och vidtagna åtgärder för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön, se 6 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om innehållet i en kommunal avfallsplan, NFS 2006:6.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden efterfrågar i bilagan till beslutet en uppdatering av inventeringen av nedlagda deponier som ska listas i avfallsplanen, som följer av det kommunala ansvaret enligt avfallsförordningen. Detta arbete borde rimligtvis genomföras i samband med uppdatering av avfallsplanen. Ansvaret för framttagande av kommunens avfallsplan ligger på Uppsala Vatten och Avfall AB (egen juridisk person). Det har således även av denna anledning varit felaktigt att rikta det överklagade föreläggandet även av denna anledning mot GSN.

Avslutningsvis vill GSN framhålla att de deponier som finns listade i kommunens avfallsplan omfattar alla kända avslutade deponier. Verksamheten vid dessa deponier har bedrivits av olika verksamhetsutövare och vid olika tidpunkter. GSN har varit verksamhetsutövare vid några av deponierna där det har skett deponering av schaktmassor från utbyggnadsprojekt. Vid dessa deponier ska GSN ta ett ansvar utifrån de tillstånd för verksamheten som finns.

Gatu- och samhällsmiljönämnden

Handläggare
Helena Bavrell Östblom

Datum
2013-09-15

Diarienummer
KSN-2013-0507

Juridisk bedömning rörande ansvar för nedlagda deponier

Med anledning av Miljö- och hälsoskyddsnämndens skrivelse till kommunen rörande ansvar för nedlagda deponier görs nedan en kort genomgång av aktuell lagstiftning.

Reglerna om ansvar enligt 10 kap. MB

Av 10 kap 2 § MB följer att det är i första hand verksamhetsutövaren som ska svara för att utföra eller bekosta undersökningar/utredningar och efterbehandlingsåtgärder. Verksamhetsutövaren är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har bidragit till föroreningen. Ansvaret är solidariskt mellan dem som bidragit till föroreningen. En skälighetsbedömning enligt 10 kap. 4 § MB ska sedan alltid göras.

Enligt övergångsbestämmelserna (8 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken) kan efterbehandlingsansvar endast utkrävas om faktisk drift av verksamheten pågått efter miljöskyddslagens ikraftträdande den 1 juli 1969.

Det kan konstateras att av Mark- och miljöverdomstolens praxis (se dom MÖD 2008:11) framgår att mark innehållande avfall utgör ett förorenat område på vilket 10 kap. MB är tillämpligt, och där det bolag genom vars verksamhet avfallet uppkommit har undersökningsansvar. Förorening med fasta ämnen eller fast material i mark bör heller inte ses annorlunda än förorening med motsvarande material i sediment eller vatten. Miljööverdomstolens domar MÖD 2003:127 och MÖD 2006:36 är exempel där domstolen funnit att föroreningar i sediment utgör förorenade områden på vilka 10 kap. MB är tillämpligt och där den verksamhet som bidragit till föroreningarna har ansvar. Det betyder alltså att det är verksamhetsutövaren som är ansvarig enligt 10 kap. 2 § MB.

Det ska också nämnas att enligt 9 kap. 1 § MB avses med miljöfarlig verksamhet bl.a. användning av mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten på ett sätt som kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön genom förorening

av mark, luft, vattenområden eller grundvatten. Definitionen medför att t.ex. en avfallsdeponi som inte aktivt använts eller tillförts någonting på många år, t.ex. gruvhögar, tunnor med kemikalier eller olja i gamla tunnor faller in under begreppet användning (jfr. prop. 1997/98, del 2 s. 107). Sådana fall av markanvändning är att bedöma som pågående miljöfarlig verksamhet och kallas för *förvaringsfall*. Miljöfarlig verksamhet omfattas av försiktighetsprincipen och övriga allmänna hänsynsregler i miljöbalken (se 2 kap. MB). Om förvaringen innebär en risk för utsläpp, t.ex. att giftiga ämnen kan läcka ut och skada närbelägna vattendrag, kan därför krav på att vidta skyddsåtgärder för att förebygga framtida skador ställas på den som vid tillfället bedriver den miljöfarliga verksamheten. En fastighetsägare kan således på detta sätt anses som utövare av miljöfarlig förvaringsverksamhet även om denne inte har bidragit till föroreningen (se RÅ 1997 ref. 12 I). Från ett sådant s.k. förvaringsfall skiljer man fall när själva marken är förorenad, s.k. *skadefall*.

Fråga är om det är möjligt att i förvaringsfall ålägga fastighetsägare även ett reparativt ansvar (efterbehandlingsansvar) även om fastighetsägaren aldrig har deltagit i den verksamhet som gett upphov till det som förvaras på fastigheten. Fastighetsägaren blir en slags "fingerad verksamhetsutövare". I sådant fall kan fastighetsägaren bli efterbehandlingsansvarig om deponien etc. har bidragit till föroreningarna. Ansvaret kan även komma att åläggas tidigare fastighetsägare ("bedriver eller har bedrivit en verksamhet").

Som framgått kan efterbehandlingsansvar enligt övergångsbestämmelserna (se 8 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken) endast utkrävas om faktisk drift av verksamheten pågått efter miljöskyddslagens ikraftträdande den 1 juli 1969. Eftersom fastighetsägarens ansvar för efterbehandling i förvaringsfall infördes genom miljöbalken och det saknas tillämpliga övergångsbestämmelser för dessa fall har rättsläget varit oklart huruvida "faktisk drift" kräver att avfall tillförts en deponi efter den 30 juni 1969, för att utövare av en passiv förvaringsverksamhet skall kunna hållas ansvarig för föroreningar som orsakats av verksamheten. Det synes dock som om det av Miljööverdomstolens praxis framgår (i domar 2005-05-23, mål M 5338-04, och 2005-07-13, mål M 8552-03,) att en passiv miljöfarlig verksamhet som pågått efter den 30 juni 1969 inte är tillräcklig för att den som anses bedriva verksamheten ska kunna hållas ansvarig för skador och olägenheter som orsakats av denna. För en avfallsdeponi innebär detta att avfall måste ha lagts upp efter miljöskyddslagens ikraftträdande för att ansvar enligt 10 kap. MB ska komma i fråga, d.v.s. det har krävts en aktivitet. Är det däremot fråga om ett föreläggande att vidta försiktighetsåtgärder eller preventiva åtgärder (skadeförebyggande åtgärder) enbart med stöd av 2 kap. MB kan fastighetsägaren, som tidigare nämnts, åläggas ett ansvar eftersom fastighetsägaren anses alltså bedriva miljöfarlig verksamhet om marken förorenas eller riskerar förorenas omgivningen trots att själva verksamheten upphört.

Fastighetsägarens ansvar -10 kap. 3 § MB

Kan inte någon verksamhetsutövare (förorenare eller markägare i förvaringsfall) utföra eller bekosta efterbehandling av en förorenad fastighet är, enligt 10 kap. 3 § MB, var och en efterbehandlingsansvarig som förvärvat fastigheten och vid förvärvet känt till föroreningarna

eller då borde ha upptäckt dem. Bestämmelsen anger vidare de närmare avgränsningarna av detta ansvar. Här ska betonas att fastighetsägarens subsidiära ansvar enligt 10 kap. 3 § MB inte skall förväxlas med det ansvar han kan ha som fingerad verksamhetsutövare i förvaringsfallen med stöd av 10 kap. 2 § MB (se ovan). Enligt övergångsbestämmelserna till miljöbalken (15 § lagen (1998:881) om införande av miljöbalken) ska 10 kap. 3 § MB inte tillämpas på förvärv som har skett före miljöbalkens ikraftträdande den 1 januari 1999.